

Mulatság

Részlet

Beno Zupančič

Pezdir és Jurij fölgyürekezve tologatták a szekrényeket egyik szobából a másikba, Karlinca az evőeszközöket meg a poharakat rendezgette. Munkája közben egy szót sem ejtett. Madame Elza a kenyeret szelte, Marjetka könyvelő — kétgyermekes, harmincöt éves özvegy — a kenyérszeleteket kenegette vajjal, s azután szardiniát, szalámit és ubonkát rakott rájuk gusztusos rendben. Lúcia — kétágú létrán állva — a színes papírszalagokat erősítette a mennyezetre. Albinca, egy gyenge testalkatú, s még gyengébb emlékezőtehetségű, húszéves leány, segített neki. Pezdir armentében meg-megcsippentette lábikráját, de szívesebben nyúlkaált Lúcia felé, mert Albinca lába ösztövére és tagadhatatlanul görbe volt. Pepica takarítónő — negyvenéves parasztasszony — türelmesen söprögetett, törölte a port, mosta az ablakokat és dörzsölte a sárgaréz kilincseket. Jeglics előadó és Lovro sofőr a hordócskából palackokba töltögették a bort. Arcuk lángolt, pirult a vidám készülődésben. Jurij egész idő alatt rajtuk tartotta fél szemét. Kapatos voltam ugyan egy kissé a jóféle iztriai vörösborból, de tudtam, miről van szó: attól félt, hogy azok ketten még a délután folyamán megszívják magukat. Pezdir irigyen pislogott rájuk, ő is szeretne volna kivenni részét — nem a munkájukból.

A két ajtó között álldogálva néztem a sürgés-forgást.

Ugyan, mi értelme van az egésznek? — gondoltam már másodszor. (Ugyanis, amikor iszom, mindent kétszer gondolok végig.) Valóban nevetséges, milyen semmi-gondokkal fásasztják magukat az emberek és mi mindenért hajlandók nyelvelni egymással.

Ugyan, honnan is kerültek elő ezek? — kérdeztem megint önmagamtól, feleletet azonban nem kaptam.

Rövid ideje, hogy itt vannak. Okmányokat forgatnak, kopognak az írógépen, és meg vannak róla győződve, hogy nélkülük a Föld sem kerin-

gene a Nap körül. A szocializmusról lelkesedéssel beszélnek, vagy morognak — aszerint, hogy milyen hangulatban vannak és mennyire őszinték vagy meghunyászkodók. Örülnek, ha megdicsérik, de letörnek, ha kispolgároknak, megalkuvóknak, óvatoskodóknak és élősdieknek mondják őket. Olyanok, mint a cirkuszi akrobaták. Forognak, körben járnak és — sehoval se jutnak el. Az élet meg folyik tovább és a legtöbbször — mint a zsúfolt autóbusz a megállónál — elmegy az orruk előtt. Igen, autóbusz... Valóban autóbusz: túlköli a kanyarban és ügyel a közlekedési jelzésekre. Az útirány ismeretes, az utat viszont keresni kell, meg kell találni. S ha valaki elerőtlenedik a várakozásban, vagy abbahagyja a küzdelmet, a többiek, a szemfülesek egy pillanat alatt félretolják őket és mennek előre a maguk útján. Csak holmiféle zavarosfejű firkász látja meg és jegyzi föl magának az ilyen eseteket és keresi az értelmüket.

Viszont ki fogná föl igazából mindezt, ki lehetne valóban igazságtévő bíró?

En semmiesetre sem, mert rövidlátó és igazságtalan vagyok. Jól tudom, hogy igazságtalan lennék. Ha odahaza volnék — az más. Akkor könnyűszerrel eldönténém: ez igaz dolog, ez nem. Ezért harcoltunk, ezért meg nem. Itt azonban, a városban, ebben a pöttömnyi Babilonban — itt nem tudom elbírálni a dolgokat. Ehhez Bölcs Salamon eszére volna szükségem és egy anyaszívre.

Igy töprengtem egy ideig, majd fölmarkoltam egy tekercs színes papírt és odavittem Lúciához. Elza elé újabb kenyereket raktam, Karlincának az asztalok terítésében segédkeztem, Magdalénának a poharakat adogattam a keze alá. Ez a szegény Magdaléna két törvénytelen gyermekkel vergődik a világban. Egyik gyereke vak, a másik süket.

— Ha a mi szindikátusunk hozzáfog valamihez, megy a dolog, mint a karikacsapás — állapította meg elégedetten Jurij.

— Pláne, ha mulatságról van szó — tette hozzá Pezdir. — Kár, hogy ez a Lovró nem valami titkárféle. Gyakrabban rendeznék ilyen muriakat. Jó gyerek, csak éppen autót nem volna szabad a kezére adni.

— Elhallgas! — szólt rá Lovró. Széles, lapos arcán úgy fénylett a bőr, mintha beszírozta volna. — En még egyszer sem csináltam karambolt, viszont — ha nem tévedek — annál többre keveredtél te.

Pezdir úgy tett, mintha nem hallotta volna és megkérdezte:

— Elza, hol a gramofon?

A vér megfagyott ereimben. Szűzanyám, hol hagytam a gramofont?

— Tényleg, hol van? — kiáltott föl Elza is, és abbahagyta a kenyérszeletelést. Kezében a késsel fordult felém:

— Hallod-e, kurír! Hová tetted a gramofont?

— Hogy ez milyen hülyén pislog! — hallottam Pezdir seppegését. — Dilis egy kicsit.

— A villamosban felejtettem, a pad alatt — böktem ki végül és a hátam közepéig elvörösödtem.

— Mindannyian elhallgattak és várakozással bámultak rám.

— Remek! Gyönyörű! — rikoltotta Pezdir. — A villamosban hagytam a gramofont!

— Te jó isten! — jajdult föl Elza. — Tudtam, előre tudtam, hogy baj lesz...

— Hányas számú villamossal jöttél? — kérdezte Jurij higgadtan.

Vállat vontam. Miféle számot emleget ez?

— Még ezt sem tudja! Még a villamosjáratok számát sem ismeri! — aacsarkodott újra Pezdir.

— Inkább telefonálj, ne beszélj marhaságokat! — avatkozott közbe Lovró.

Jože Ciuha, szövegrajza

Pezdir szó nélkül átsietett a szomszéd szobába, de hamar vissza is jött.

— Senki sem jelentkezik, A másik vonal meg foglalt. Közben persze már rég leváltották a kalauzokat!

— Hát ilyet... — sóhajtott eseménytelenül Elza és leült. — Elvesztett... — A szeméből könnypatakok csordult.

— Tehetetlen mámik! — húzta el a száját megvetőleg Lovró és fölugrott. — Talán csak akad még becsületes ember ezen a világon. Magam megyek érte! — Bánatos pillantást vetett Jeglicsre, aki a palackokat tartotta a csap alá és gyors léptekkel kisért. Vele akartam menni, de visszatolt.

— Nincs rád szükség. Magam is megtalálom. Negyed óra múlva itt vagyok. — Azzal ledübörgött a lépcsőn, mint valami tüzes, fiatal mén.

Pokoli zavarban voltam. Sejtelmem sem volt, mitévő legyek. Észrevettem, hogy Elzának is csak a gramofon körül járnak a gondolatai. A keze reszketett. Részvét kelt bennem iránta. Magdaléna kénytelen volt leváltani, mert túl vastagra szelte a szalámit. Ezen aztán keményen össze is pöröltek. Albinca csitítgatta őket:

— Minden pillanatban itt lehet az osztályfőnök, ti ketten meg szapuljátok egymást. Te, Magdaléna, vigyázz, hogy vágod azt a szalámit, te meg Elza, tégy lakatot a szádra.

Az ördög vigye el az egész mulatságot — gondoltam legalább háromszor. — De hogy a fenébe is történhetett velem ilyen valami? Öregszem, hiába — állapítottam meg és sebtében kiszámítottam, hogy tulajdonképpen már kilenc esztendeje, hogy levágták a karomat és tíz éve, hogy eljöttem hazulról. Ideges vagyok, gátlásaim vannak és az uttóbbi időben szó volt róla, hogy átminősítenek. Csak tudnám, hogy kell ezt csinálni! Ha mások nem,

hát én minősíteném át magam. Ugy átminősíteném magam, hogy az egész vacak társaságot a fenével etetném.

Elmúlt harminc perc, el egy óra is, Lovró még mindig nem tért vissza.

Pepca még mindegyre a kilincseket fényesítgette. Jurij és Pezdir az asztalokat cipelték. Lúcia virágvázákat hozott elő — ki tudná honnan. Madame Elza reménytelenül és bánatosan egyre csak Magdaléna kését figyelte, amely sehogyan sem akart úgy vágni, ahogy kellett volna. Jeglics a bort töltögette és nevetgélt magában. Időnként eligazította azt a pár szál haját, ami még megmaradt a feje búbján, s végül füttyüreszni kezdett, hogy: »Meggerek valakit, vagy engem valaki...« Általában az volt az egésznek a lát-szata, mintha halotti torra, nem pedig mulatságra készülődnének.

Az én toromra! — gondoltam. — Ha kiteszed innen a lábod, — mondtam magamban, — abban a minutumban el is temetnek. — Mégis fölálltam, átmentem a másik szobába és csöndesen besurranbam abba a szekrénybe, amelyben a takarítónő a seprőket a padlókeféket és a törőrongyokat tartotta. Lekuporodtam és vártam.

Pezdir szólalt meg elsőnek:

— Idefüljetek! — kezdte. — Tenniünk kell valamit, hogy megszabaduljunk ettől a kurirtól. Végülis majd az okmányokat veszíti el, s aztán szép sorjában dutyiba kerülünk. Nem tudom pontosan mi van vele, de vagy szerelmes, vagy pedig szabotál.

— Előbb azonban fizesse meg a kárt! — kiáltott közbe Albinca.

— Fizesse meg! Ugyan miből? — veszekedett Jurij. — Könnyű ezt mondani! Azt se nehéz kibökní, hogy elégünk van belőle. Talán az utcára akarjátok lökni? A kurírt! Ezt a rokkantat! Tisztára elment az eszetek.

— El bizony, még az a kevés is, ami volt! — dörrent meg Jeglics hangja. — Mintha közületek még senki soha el nem felejtett volna semmit. Azt a keserrrves...

— Csak te hallgass! — szólt rá Lúcia. — Te hoztad a nyakunkra.

— Tény az, hogy semmit sem lehet rábízni — állapította meg Pezdir. — Igazán sajnálom, hiszen partizán volt, de ma már nem való semmiféle munkára.

— Te meg milyen nagyon munkárrra való vagy! — vicsorgott tovább Jeglics.

— Semmi közöd hozzá! De amit mondtam, megmondtam. Megmondom akárki előtt is, ha kell. Senki sem vádolhat részrehajlással. A mi kurírunknak befellegzett. Ez olyan világos, mint az, hogy kétszer kettő négy. Legjobb lenne rálöcsölni valakire, s akkor egy egészséges, életrevaló embert alkalmazhatnánk.

— Legjobb volna téged szépen felkötni! — szólalt meg Jeglics a legnagyobb nyugalommal a hangjában.

— Te! — szólt rá Pezdir fenyegetőleg. — Elegendem van a fecsegésedből. Egyre csak jártatod a szád és fontoskodsz. Mintha ki tudja milyen nagy forradalmár lennél.

— Szegény ember! — sajnálkozott rajtam Karlinca. — De miért nem mondjátok mindezt a szemébe? Miért beszéltek egyre csak a háta mögött?

— Ezek a kurírok. — állapította meg Pezdir körülpillantva, nagy teke-tóriával, — kivétel nélkül pockok.

Már teljesen besötétedett. Ultem a szekrényben és Pepica porrongyá-
val töröltem meg könnyes szememet.

Síri csönd követte ezeket a szavakat, mintha a halál árnyéka bakacsi-
nozta volna be a délutáni verőfényt. S ebben a pillanatban — kezében a
gramofonnal megjelent az ajtóban Lovró. A gramofon táskája sárga volt,
ezért madame Elza továbbította Pepicához, hogy törölje le nedves rongy-
gyal (Utána meg szárazzal dörzsölte át!), és hallhatóan föllélegzett. Én is

megkönnyebbülten szusszantottam és az izzó parázstól — eddig úgy éreztem, mintha tüzelne talpam alatt a szekrény alja — a hűvös padlóra léptem. Ovatosan kicsusszantam a szekrényből, a fürdőszobában megmostam a szememet és visszatértem a szobába. Odamentem a sofőrhöz, hogy köszönetet mondjak neki, de olyan morcos volt, hogy visszaretentem tőle.

Tisztán hallottam, amint fojtott hangon panaszkodott Jeglicsnak:

— Az anyja keservét! Nekimentem a sorompónak. Ez az átkozott köd! Megint fizethetek...

— Hogy az ördög vinné el! — sajnálkozott Jeglics. — Sokáig elmaradtál — jegyezte meg azután.

— Na, kurír, fogd! — fordult hozzám Lovró, amint meglátott maga mellett. — Oblítsd le az ijedséget a tonkodról.

Teli öntött egy poharat borral és felém nyujtotta. Koccintottam velük és egyhajtásra kiittam a poharat.

— Csak ne itassátok! — Csak ne itassátok! — aggódott Karlinca. — Ma este ő főzi a kávé.

Este, amikor hazulról jövet visszaérkeztem, Pezdir fekete ruhában parádezott az első szobában. A vendégeket várta.

A nagy szoba fényárban úszott. Az asztal szépen meg volt terítve, a székek katonás sorban álltak. A táncteremben, amelynek mennyezetét számos papírszalaagok hálózták be keresztül-kasul és tarka lámpionok fénye öntözötte be, piros fény derengett. JuriJ dörmögött is valamit, hogy a vörös szín talán mégsem megfelelő, de több oldalról is lehurrogták, mondván: a vörös — nemzeti szín. A rádió meg a gramofon a két szoba közötti ájtóban szerénykedő asztalkán állt. Pezdir úgy döntött, hogy sajátkezűleg húzza majd föl a gramofont, — rám — faragatlan tuskóra — úgyszem lehet ilyesmit rábízni, mert előbb-utóbb leverném mindkét készüléket.

Elsőnek Karlinca libegett be magassarkú cipellőben, rövid bundácskában. Pezdir mély meghajlással, mesterkélt hangon, ünnepélyesen köszöntötte:

— Kimondhatatlanul boldog vagyok, mélyen tisztelt hölgyem, hogy ily bájos állapotban láthatom.

Karlinca — miközben válaszolt — rám mosolygott.

— Nagyrabecsült uram, Lúcia egy-kettőre itt lesz. Számára tartogassa legszebb virágait!

Pezdir csak hüledezett.

— Nézd a fálfuvalkodott hanyáját! Olyan éles a nyelve, mintha külön ma este meköszörültette volna.

Közben betompant Jeglics is. A sofört vonszolta maga után. Lovró most is bő zubbonyát viselte és alig állt a lábán.

— Csak előrrre, Laurrrrenciusz eltárrrrs — dadogott, berregett Jeglics — csak előrrre. édes fiam, a páncélosokat fönntarrrrtott hely várrrrja. Nemde. Pezdirrrr urrrram?

— Idő előtt bekáfoltatok — állapította meg Pezdir rosszallólag. — Mi nek kellett annyira sietnetek?

— Urrrrram, — kurrogott újfent Jeglics és gyűrött orccal egy aggszúz vonásait igyekezett fölvenni, — a páncélosok kivételes emberrrrrek. Laurrrrenciusz eltárrrrs harrrrckocsivezető volt, még ezt sem tudja? A harrrrckocsinak viszont sokkal de sokkal több berrrrrzinrrrrre van szük-szükk-szükk-sége, mint egy autónak, kocsinak, avagy egy trrrragacsnak.

— Tragacsnak? — ámult el Pezdir. — Milyen tragacsnak?

— Olyannak, mint ön, urrrram! — folytatta részeg makacssággal Jeglics, és mialatt velem együtt keresztülcipelte a küszöbön a testes sofört,

— Trrrragacs, trrrragacs, mint ön, urrrram. Amin csak csigggggbiggszűntelenül szónokolt:

ggát lehet fuvarrrozni, gyenge jérrrcét vagy rrrreumás kandurrrrt. Ahogy mondom kandurrrram: harrrrckocsi, harrrrckocsi...

Karlinca közbeszölt:

— Na jól van, elég lesz már — csipogta. — De mondd, Lovró, nem történt semmi bajod? Nem gázoltál el valakit?

A sofőr közben lehuppant az első székre, és tétova tekintetét ideoda sétáltatta Karlinca és Jeglics között.

— Hát ez a liba kicsoda? — kérdezte nehezen forgó nyelvvel és Karlincára mutatott.

— Karrrrlinca, hát Karrrrlinca — berregett Jeglics és a palackokat kezdte mustrálni.

— Tényleg! Ó az! — álméllkodott a sofőr. — Olyan kócos a hajad, mint a koflós püspökfalatja alatt a toll. Jé, és gyöngyosor is van a nyakadon! Ha jól megnézel, hát a bisztriciai szüzanyára formázol. El vagy fuserálva, Karlinca, mondom, el vagy fuserálva. Becsszavamra, még sose láttalak ilyen randának...

— Látsz te egyáltalán valamit a milicistákon és a közlekedési jeleken kívül? — harapott vissza Karlinca.

— Persze, hogy látok! Hogyne látnék? — vigyorgott el boldogan Lovró. — Teméntelen borostüveget látok, meg tengernyi bort. Megöntözzük vele ezt a csúszó-mászó világot. Különben el kellene árasztani. El-á-rasz-ta-ni. Érted?

Megérkezett Jurij a feleségével, egy házsártos, zsörtölődő teremtéssel, aki sokat szenvedett epekövei, féltékenysége és vallásos meggyőződése miatt. Utánuk Marjetta érkezett meg Albinca társaságában. Marjetta egész úton arról beszélt, mennyi baja volt a gyerekekkel, míg lefektette őket. Albinca kényszeredetten, unatkozva hallgatta. Ezután Lúcia és Magdaléna érkezett, együtt, mintha azzal a szándékkal társultak volna, hogy Magdaléna vékonypénzü termete hangsúlyozza, kiemelje Lúcia sugárzó, húsos fiatalságát.

— Olyan vagy mint egy frissen nyílt bimbó! — hajolt meg előtte Pezdír, majd Magdalénán sétáltatta végig tekintetét: — Ez igen! Csudára kihúztad magad! Csak így tovább, máskor is!

Lúcia halkán odaszólt neki:

— Mindjárt itt lesz az osztályfőnök. A nyomunkban jön.

Pezdír összereszt, hirtelen a nyakkendőjéhez kapott, egy mozdulattal megigazította a selyemcsomót és a lépcsőfölgjáró felé sietett.

Az osztályfőnök kövérkés, negyvenes férfi volt, minden külső és belső jellegzetesség nélkül. Ahhoz az emberfajtához tartozott, amely inkább engedelmes, mintsem akaratos és se ideje, se idege nincs azok számára, akik nem tartoznak szűkebb ismerettségű köréhez. Pezdír azt tartotta róla, hogy határozott ember, de semmit sem siet el, Jurij viszont egész más véleményt alkotott róla: puhánynak tudta, aki semmit el nem dönt, amíg más véleményét ki nem puhatolta. Karlinca úgy vélte, hogy minden ok nélkül rátart, fölfuvalkodott, más szemében a szállkát is meglátja, a magáiban azonban a gerendát sem veszi észre. Lovró, aki gyakran vitte kociján, s valószínűleg mindannyiunk közül a legjobban ismerte, csupán azt tudta róla, hogy igazán csak a vadászat, meg a diplomácia története érdekli.

Felesége jóval fiatalabb és alacsonyabb termetű, aprócsontú bájos aszsonyka volt, olyan, mintha skatulyából vették volna ki. Mindig férje közelebbe húzódott és mindig a kezét fogta. Ha beszélt vele, szinte hozzásimult és közvetlen közletről nézett férje apró, szürke szemébe. A rossz nyelvek szerint aggodalmaskodva féltette urát, s ezek a rossz nyelvek arról is tudtak, hogy nem ok nélkül.

Az osztályfőnök szeme a sofőrön állapodott meg. Lovró az asztalra borulva aludt.

— Adta lomha medvéje, már alszik! — csóválta meg a fejét. — Én meg várom, hogy értem jöjjön. Biztosan rábízta a bor fejtését.

— Hiszen tetszik tudni, hogy van ez! — jelentkezett Jeglics és közben megingott. — Egy-kettőrrre fejébe száll a borrrr. Felhőrrrrpint egy pohárrrrkával és márrrris pity-pity-pityókos. Fejlővést kapott a háborrrrúban, meg miegymás...

— Persze, persze, — bólogatott az osztályfőnök, — én is tudok róla. Gerinclovése volt, ha nem tévedek. Ennek viszont — hogy úgy mondjam — semmi hatása sincsen a fejben lévő szervekre. Annak idején hős volt és fegyvelmezett, azóta azonban elromlott. Igazi anarchista lett belőle. Ami pedig a fejét illeti: egy kis szűzike meg akarta fogni magának, de mert meddő volt, a fiatalúr olajralépett, hahahaha!

Teli szájjal nevetett. Vele kacagott Pezdir is, még a könnyei is potyogtak a nagy igyekezetben.

Észrevettem, hogy az osztályfőnök felesége leplezetlen csodálkozással figyelte a sofőrt. Volt is mit nézni rajta! Lovró testvérek között is nyomott vagy 95 kilót.

Közben újabb meg újabb vendégek érkeztek, s a szoba lassanként megtelt. A lámpa alatt egyre sűrűbben gomolyodott a dohány kékes füstje. A rádió népdalokat harsogott és Pepca főlszolgált a bort. Engem Jurij a sarokba ültetett. Egyik oldalamon Évica ült, egy aprótermetű lány, aki mindössze 14 napja dolgozott nálunk, s olyan félénken és riadtan tekintett, mint valami őzike. Másik asztalszomszédnóm Karlinca volt. Ezen az éjszakán hihetetlenül rosszmájúskodott, mintha csak méregbe mártotta volna a nyelvét. Szakadatlanul pletykált, sorra a szájára vett mindenkit, ügyet sem vetve Jurij öldöklő pillantásaira, s mit sem törődve az osztályfőnök jelenlétével. Jurij közben beszédet intézett a megjelentekhez, s megállapította, hogy a szakszervezeti vezetőség által összeállított műsor ezzel úgyszólván már ki is merült. Főlszólította a vendégeket, ismerkedjenek össze, barátkozzanak meg egymással és mulassanak jól. Szocialista államban nem tilos, nem is káros a szórakozás. Nem bizony! Éppen ellenkezőleg: a szocializmus — mondhatni — az evilági mulatozásért van, azért, hogy az emberek minél jobban szórakozzanak. Természetesen nem oly méltatlan módon, ahogyan ezt a kapitalista világban teszik (Jurij e tekintetben igen jól volt tájékozódva, mert több ízben volt — hivatalos küldetésben — Triesztben), hanem emberhez méltón és nevelő célzattal, jómodorú polgárokhoz illően. Exet ittak a szocializmusra, fenéig ürítették a poharat »mindnyájuk egészségére«, s a szobában egyik pillanatról a másikra vidám hangulat, élénkség lett úrrá. Töltögetni kezdtem magamnak, amilyen gyorsan csak tudtam, hogy minél kevesebbet törődjek Évicával, aki jócskán unatkozott és néhány-szor bátoratlanul megpróbált beszédbe elegyedni velem. Jobb is volt, hogy ittam, mert könnyebben forgott a szemem Lúcia felé. Valóban elbűvölő volt ezen az estén sötét, zizegő taftruhájában, élénkpiros nemeskorál!al hófehér nyakán és nagy fehér virággal bogárfekete hajában. Pezdir mellett ült és egész idő alatt nevetett, csak nevetett, s mialatt Pezdir buzgón töltögetett, kézzel, arcjátékkal egyre csak biztatta a férfit, hogy igyék. Engem meg elfogott a lúbanat, égni kezdett a szemem. Amikor Évica megkérdezte, hogy táncolok-e, azt hazudtam, hogy csak a kólót tudom járni. Később ő is kijelentette, hogy egyáltalán nem táncol, amin egy ideig erősen csodálkoztam. Aztán egyszerre se láttam, se hallottam. Fejem a tenyerembe konyult és a szemem előtt a már ismert violaszín körök kezdtek táncolni.

Megint úgy éreztem, mint akkor, hogy a felhőkön lebegek. Mindaddig, amíg magamhoz nem tértem és rá nem jöttem, hogy két összekötözött völgyfadorogon fekszem, s meg nem hallottam a hordágyvivők lihegését. Mind a négyen nehezen kapkodták a lélegzetet, mialatt fölfelé nyomakodtak a hegyoldalba, és nagyokat káromkodtak.

— Nehéz, az anyja mindenit! — szitkozódott az első. — Mintha egy kövér gránátot kapott volna be, s nem géppisztolysorozatot.

— Büdös is, szegény, mint a dög! — sziszegte a másik a foga között. Kövére híztak a férgek a rongyai alatt.

A harmadik a negyediket kérdezte:

— No? Bírod még?

Letettek, hogy szusszantsanak egyet. Amikor látták, hogy magamhoz tértem, az első megszólított:

— Kemény gyerek vagy, meg kell hagyni. Mennyi ideig feküdtél a bokor alatt? Mi? Hat napig? És aszaltkörtét ettél, meg füvet legeltél? S a fehérgárdisták, az ördög tegye őket akárhová, ott keringtek körülötted?

— Ót éjszaka és hat nap... — ismételtem és már mosolyogtam, mert nagy megkönnyebbülés volt kiszabadulni a völgy júliusi poklából, s mert tudtam, hogy rövid idő múlva kórházba kerülök, s ott összefoltoznak és meggyógyítanak.

— Vigyázz, nehogy telizabáld magad ilyen kiéhezetten! — figyelmeztetett a másik. — Könnyen kipukkadhat a gyomrod!

A harmadik így érdeklődött:

— És hol szerezted az aszaltkörtét?

Mind a négyen nagyot nyeltek, mialatt a válaszra vártak.

— A tarisznyámban volt. Beosztottam. Minden nap hét darabot ettem meg. Nem is voltam éhes. A szomjúság azonban úgy gyötört, hogy száz ördög sem tudna különben. Hajnalonként a földről nyaltam a harmatot, mint a kutya.

— Magam is így valahogy képzeltem — bölintott szavaimra az első.

A negyedik egész idő alatt hallgatott, és a lábát kötözgette. Kótszerongyai már egészen feketék voltak a vértől, arca sápadt és borostás.

Később megint a vállukra emeltek, szitkozódtak, lihegtek és — a kórház nem volt sehoh. Csak mindegyre a sűrűség és a mind rosszabb út. A nap itt-ott keresztültört a dús lombok között, és változatos mintát festett a mohaszőnyegre. Legyek zümmögtek. Az útról egy nyúl ugrott föl, a következő pillanatban meg egy mókust vettem észre. Minket figyelt egy ferdére nőtt fenyő csúcsáról. Később egy másik nyúl keresztezte utunkat. Mintha csak tudta volna, hogy egyikünk sem ló rá. Már későre járhatott az idő, amikor irányt változtattunk és végülis ráakadtunk a kórházra. Alig tettek le egy sátorba, máris jött az ápolónő. Szinte még gyerek volt. Lovaglónadrág volt rajta, lábán csizma. Sípkaája rásímulott sötét fűrtjeire. Apró egérfogai vidáman, bizakodva nevettek. Alighogy a sátorba lépett, fölsikoltott és két ujjával befogta az orrát.

— De hiszen... te már rohadsz, testvér! — mondta, s továbbra is megőrizve vidámságát, letekerte a kezemet és a lábamat borító rongyokat. Ezután még csak annyit mondott: »Kukacok!« — néha még megkérdezte: »Fáj?« — és szorgos kézzel dolgozott. Én meg csak hallgattam és lehúnytam a szemem. Forróság öntött el és egyre rosszabbul éreztem magam. Mikor észrevette, hogy nem mozdulok, fölkiáltott:

— Húha! A fiú rosszul van!

Vizért futott, meg az orvost hívta. Jóságos öregember volt a doktor, sokkalta jobban félt a tetvektől, mint a haláltól.

— Hat napig feküdt egy bokor alján, beásva — jelentette csöndben az ápolónő, mialatt a friss vízbe mártotta zsebkendőjét. Hűvösség borult a

homlokomra, de nem élvezhettem sokáig, hamarosan semmit sem tudtam mindarról, ami velem történik. Csak az orvos hangját hallottam nagy szeszességből: »A keze... a lába... a keze...« Azután az ápolónővér hangja jutott el hozzám:

— Kemény gyerekek, megúszta...

Ezután egy egész örökkévalóságig se láttam, se hallottam, míg meg nem pillantottam a violaszín karikákat, amelyek vad táncot roptak a szemem előtt. Valaki teljes erővel rázott. Kinyitottam a szemem: az egérfogú ápolónő cibált. Könnyes szemmel mosolygott rám, úgy suttogetta a fülembe:

— Tarts ki, ne csüggedj. Te megéred a szabadságot... Mí, egészségesek — ki tudja?

Ezúttal azonban Karlinca rázogatótt.

— Hallod, mit mondok? — suttogetta egészen közelhajolva. — Nem illik az asztalnál aludni.

Én azonban nem őt hallgattam, hanem saját magamat, mert ekkor már önmagammal társalógtam és másra nem voltam kíváncsi.

— Azok négyen nem válogatták a szavaikat, — mondtam magamban, — de becsületesen gondolkoztak. Itt viszont finoman beszélnek, de ocsmányul éreznek. Amikor az ápolónő úgy szólított, hogy: *te szerencsétlen*, valahogy egészen másképpen hangzott, mint amikor Pezdir *öcsém*-nek nevez. Miért kell nekem éppen itt, a cementosztályon lennem, ahol olyan vagyok, mint a kakuktojás az idegen fészekben?

— Nem hallod, mit mondok? — seppogte újra Karlinca. — Nem illik az asztalnál aludni!

Fölrezzentem. Zsivaj és zeneszó bántotta a fületem, s kemény világosság szúrt a szemembe. A nyitott ajtón keresztül, a táncterem vörös fényében megpillantottam Pezdir, aki éppen akkor perdült táncra Luciával. Az asztalnál, pontosan velem szemközt, Elza ült és valahová a semmibe bámult. Lovró és Jeglics a két szoba között, a küszöbön, törökülésben kuporogtak, s egymás arcába meredve, hársány fahangon énekeltek: »Kimentem a rétre, nem bírtam kaszálni...« A szoba tulsó felén Jurij és az osztályfőnök álltak. Az osztályfőnök már magára öltötte kabátját, s élénken magyarázott.

— Elvben teljesen egyetérték önnel — hallatszott az osztályfőnök hangja. — Labdarúgásunk valóban nem áll azon a magaslaton, amely megilletné.

Ebben a pillanatban jutott eszembe, hogy Lúcia egy táncot ígért nekem. Föltámaszkodtam és imbolvogva a táncterembe mentem. A zene éppen elhallgatott. Lúcia az aitonál állt, cigaretta a szájában. Pezdir a maga paraszáról adott neki tüzet, de úgy, hogy a cigarettát nem vette ki a szájából. Néhány pillanatig álldogáltam, majd feléjük indultam. De közben egyre töprengtem, Lúcia? De vajon Lúcia volt-e? Hátha tévedtem? Hátha már megfeledkezett rólam. Amikor adoértem, dörmögtem valamit, mert jól láttam, hogy Pezdir arcát harag öntötte el, Lúcia szeme meg dühösen villogott.

— Részeg vagy! — förmedt rám. — Hordd el magad! Menj aludni!

— Vigyázz magadra, megjáród! — fenyegetőzött Pezdir is.

Csak néztem rájuk és egy tapodtat sem mozdultam.

— Gyerünk! Gyerünk! — kergetett Pezdir és meglökött.

Az anyád mindenségit! — gondoltam magamban. — Eleget nyeltem már tőled. Egyre csak hallgattam, túrtam, tétováztam. De most aztán lehúzókat egyet, bal kézről, a pofádra! Villámgyorsan fölemeltem a kezem és összeszorított ököllel a két szeme közé ütöttem. Lúcia fölsikoltott. Egy pil-

lanat alatt elhalt minden zaj. A nők körénk sereglettek és a zsidongás újraéledt, de most egészen más színezete volt.

— Részeg. Vigyétek ki! — kiáltotta Albinca és izgalomban a keblére szorította öklét.

— Csak a fejét, hogy meg ne sántuljon! — süvítette Jeglics.

— Ellátnám a baját, csak ne lenne rokkant — kakaskodott Pezdir lihegve és dühösen törölgette könnyes szemét.

— Mit izgatjátok? — fordult Jurij a körülállókhoz és meg akart fogni. Mikor azonban rávettem tekintetemet, elhallgatott és nem nyúlt hozzám.

— Egy szép napon megérjük, hogy géppisztollyal jön közénk és szítává lö bennünket! — sivitott Albinca az izgalomtól szokatlanul magas hangon.

— Bárcsak megtenné! — szólalt meg Lovró és megpróbált talpraállni.

Az osztályfőnök a középre tolakodott és vállonragadott.

— Nem szégyelled magad? — sziszegte. — Addig csinálod, míg meg nem járod. Akkor aztán mindenki más lesz a hibás, csak te nem.

Ismét elfogott a vágy, hogy odasózzak egyet. Gondolkoztam, töprengtem. Szép is volna, legalább szívből megútnám. Mit is szólhatna? Biztosan nem volna neki mindegy. Még egy pillanatig tétováztam, matattam az emlékezetemben, aztán egyenesen a szemébe mondtam:

— Hadd tudja mindenki: gyáva kukac vagy!

Kimeresztette a szemét és eltátotta a száját. Ebben a pillanatban valaki hátulról átolelt — Karlinca. Megfordultam, ránéztem, Mosolyogva hívott magával.

— Gyere, — szólított, — megígérted, hogy segítesz kávét főzni.

Anélkül, hogy valakire is ránéztem volna, megindultam a nyomában.

A fürdőszobában víz forrt a gázlángon. A sarokban üres flaskók álltak. A mosdónál Marjetta pancsolt a hideg vízben. A kertre nyíló ablak kitért szárnyai bebocsátották a csillagos ég négyszögletes darabjának derült fényét.

— Reggelre megfagy — jegyezte meg Karlinca és leült az alacsony számolyná, szemben a gázforralóval.

— Hm — dörmögtem. Minden idegszálam megfeszült, izgatott, nyugtalan voltam. Körülnéztem és csak akkor vettem észre, hogy a kádban mozog valami. Ugyanakkor fojtott zokogást hallottam.

— Ne törődj vele. Hagyjad! — súgta Karlinca. — Magdaléna. Megártott neki és most picsog. Pokrócot tettem a kád fenekére és ráültettem. Hadd pihenje ki magát, szegényke. Fene bört vett ez a Jurij! Észre se veszed, máris a fejedbe száll és a lábodba szalad. Magdaléna meg mindjárt sírvafakad, ha bört kóstol. A gyerekek miatt, tudod.

A szobából megint a »Kimentem a rétre, nem bírtam kaszálni« hangjai hallatszottak.

— Derekasan becsicscentettek — állapította meg Karlinca, és a forró vízbe szórta a kávét, majd lefödte a fazekat. — De azért stramm fiúk.

— Hm — helyesltem és ködös fejjel egyre azon évődtem, tulajdonképpen miért is sirdogál ez a Magdaléna. Mulatságra megy és itatja az egereket. Egyre arrafelé néztem, de semmit sem láttam, mert mély volt a kád, Magdaléna meg mindenestől se nyomott ötven kilót. Marjetta közben megmosdott, megtörölközött és szó nélkül kiment. Karlinca csak ült és a forralóra bámult. A kékes gázláng szaporán öltögette nyelvét a fazék alatt. Karlinca csendesen mosolygott.

Jobban az arcába néztem és így szóltam magamban:

— Szerény kis teremtés ez a Karlinca. — Aztán tovább füztem a gondolatot: — Az ő ágját sem rózsasziromból vetették.

Karlinca mintha megérezte volna tekintetemet, fölemelte a fejét és különös hangon megszólalt:

— Magas lóra ült ma éjjel ez a Lúcia. Nem gondolod?

Nem érttem, mi jár az eszében.

— Fönn hordja az orrát Pezdir miatt. Meg van róla győződve, hogy elveszi és naccsága lesz. De átkozottul téved, az ostoba libája.

Még mindig hallgattam.

— Pezdir is nagyot fog nézni! Azt hiszi, hogy ő lesz az első. Pedig... május elsején egy milicista hempergett vele. Hamar túladott azonban rajta! Az osztályfőnök is kipróbálta már.

— Mi a fene? — csodálkoztam.

— Csak nem dőlél be neki te is? Lehetne annyi sütnivalód, hogy átláss rajta és ne hídd el, hogy ő maga a megtestesült ártatlanság.

— Biz ezt nem tudtam — dűnnyögtem és keserű szájjal tovább hallgattam. A torkom is kiszáradt.

— Szomjas vagyok — panaszkodtam nem sokkal azután és az ajtó felé indultam.

— Várj! — ugrott föl ültéből Karlinca. Kisietett a fürdőszobából és hamarosan egy üveg borral meg poharakkal tért vissza. Töltött, fölemelte poharát és rámnézett.

— Igyál egyszer az én egészségemre is, kurír. Ma vagyok harmincéves. Isten veled, fiatalság!

Meglepetten néztem a szemébe. Szomorúság bújócskázott benne a jókedvvel.

— Egészségedre!

Megfogtam a poharat, csordultig töltöttem és egyhajtásra kiittam.

— Nemsokára én is annyi leszek — szólaltam meg, amint levegőhöz jutottam, majd ismét a gondolataimmal társalogtam. — Tulajdonképpen szomorú dolog, hogy énvelem iszik. Biztosan egy élő lélek sem akad a világon, aki koccintana vele.

Összefűzte két kezét a térdén, s formás lábait kislányos pózzal egymás mellé helyezte.

— Miért vagy ilyen barátságtalan, kurír?

Nem érttem meg mindjárt. Karlinca pedig teli szájjal fölmevetett:

— Buta liba vagyok — mondta, s a hangjában még mindig kacagás bujkált. — Egyszerűen csak kibököm, ami eszembe jut. Pedig ez nem jó.

— Miért ne lenne jó? — kérdeztem és arra gondoltam, hogy azt sem tudom, mi jár az eszemben. — Legjobb, ha az ember egyből kimondja, ami a szívét nyomja.

Karlinca elengedte a térdét és megfogta a kezemet.

— Hallgass ide, kurír! — suttogta.

Nem mertem ráemelni a tekintetem. Csak a kezét néztem, ezt a csöppnyi, barnabőrű kezét, amely ott nyugodott az én csontos lapátkezemen.

— Figyelj csak rám, kurír! Veled még sosem fordult elő, hogy magad se tudod, sírhatnál-e vagy pedig nevetnél?

Ó, hát erről van szó? Egészen földerültem és éreztem, hogy kezéből jóleső meleg árad felém.

— De bizony előfordult — feleltem. — Magam se tudom, hogyan, de előfordult. Lehet, hogy azért, mert olyan gyerekes lettem.

— Na látod — folytatta Karlinca. — Pont így érzek én is. Holnap aztán

Jože Ciuha szövegrajza

nevetek magamon. Néha azonban beszélnem kell arról, ami bennem motoszkál.

— Úgy van ez, — vágtam közbe gyorsan —, mint amikor fáj a jobb kezem, pedig hát már régen nincs meg. Tudod, hogy sokszor fáj?

Azt akartam mondani, hogy olyan ez, mint a félbeszakadt álom, a ki nem hevert első szerelem: elmondhatatlan. De nem tudtam erről szólni, valami szorította a torkomat és különben sem tudok elvont dolgokról beszélni.

— Igazad van — bólintott Karlinca mosolyogva. — Valam iilyesmi lehet a dologban.

Újra csönd lett közöttünk. A fazékban a kávé zsuborgott és az ablakon keresztül friss éjszakai levegő tódult be. Amikor a kávé elkészült, Karlinca fölállt és kiment. Csészéket hozott. Először nekem öntött azután a többi bögrét töltötte tele. Marjetta egy lapos tálca-ra sorakoztatta a kávécsészéket és bevitte a rakományát a szobába.

Bort loccsantottam a poharamba és a fürdőszoba kitárt ajtaján át benéztem a szobába. Hirtelen úgy éreztem, mintha egy másik világból szemlélném ezt a képet. Nyugodtan és józanul, mintha az egész nem érdekelne, s egy csöppnyi közöm se volna hozzá.

Jeglics, Lovró, a rádió meg a gramfon szünet nélkül harsogtak. Láttam madame Elzát, amint magára öltve kabátját, unatkozó arccal hazakészült. Azután a fürdőszoba ajtajának keretében jelent meg vöröshajú feje, s megkérdezte, hazaviszem-e holnap a gramfont. Persze, hogy hazaviszem. Láttam azonban a szeméből, hogy nem hiszi amit mondok. Pezdír az asztalnál ült, Lúcia az ölében. Pezdír szeme már zavarosan nézett a világba, keze — az asztal alá láttam — az ölében matatott Jurij nem volt részeg, mert sok időt töltött az osztályfőnök társaságában. S most, hogy beteges feleségét hazaküldte, mindenáron meg akarta csókolni Évicát. A

kislány undorodva védekezett és két kézzel tolta távol magától a férfi hájas nyakát.

A füstből Magdaléna arca emelkedett föl, tétován körülnézett, mintha holdkóros volna és kifelé indult. Vörössel szegett szemét dörzsölgetve, hallgatagon ment ki a folyosóra. Karlinca utánaszólt valamit, majd tovább öntögette a kávé.

Albinca közben az asztalra kapaszkodott, fölemelte szoknyáját — látam a harisnyakötőjét — s rugdalózni kezdett, mintha szteppelne. Váratlanul Lovró tűnt föl a szoba közepén, botladozó léptekkel az asztalhoz támolygott, félkézzel derékonkapta a lányt és keményen a padlóra állította.

— Csizma az asztalon! — dűnyögte dühösen.

Albinca ijedten sikított egyet, mire megjelent az ajtóban Jeglics.

— Adj nekik, örrrreg páncélos! — harsogta. — Mondd meg a talpnyaló kígyóknak!

Lovró ránézett, mindkét szemével hunyorított és szinte reménykedve kérdezte:

— Mondjam?

— Mondd — visszhangozta Jeglics tyúkmellét döngetve. Lovró fölkászolódott az asztalra, s ott bizonytalanul lábtraállt.

— Ti, ti, ti...

— Fogd be! — ugrott talpra Jurij és megragadta Lovró kezét. A sofőr azonban olyat rúgott rajta, hogy puffanva vágódott a falnak. — Ti, ti, ti... burzsuj banda!

— Mondd meg nekik! — süvítette közbe Jeglics.

— Csak evésen, iváson jár az eszetek, meg azon, hogyan hemperegjete az asszonyokkal. De a keservit!...

— Amarchista! — rikoltotta Pezdír a méregtől vörös arccal, s intett Jurijnak, hogy ne merészkedjen a söfőr közelébe. Lovró zavartalanul folytatta:

— Törödtök is ti a szocializmussal! Bárcsak száz évvel később születtem volna, hogy ne is lássalak benneteket...

Még egyszer, merev halszemekkel körülnézett, aztán váratlanul fölhorkant:

— Most megmondtam! A gyűléseken nem engedtek szóhoz jutni. No de most kimondtam, mit gondolok rólatok. De ez még csak a bevezető volt, eztán jön a java! — szólt és lekecmergett az asztalról. Átölelte Jeglics nyakát és mindketten rázendítettek:

— Vörös bort ittam az este...

Karlinca fölállt és dühösen becsapta az ajtót. Pislogni kezdtem, mint amikor a moziban elszakad a film, majd ránéztem.

— Tisztára megkergültek — mondta Karlinca szomorúan. — S ezt mulatságnak nevezik. Tudod mit, kurír? — fogta suttogóra a szót. — Mi ketten majd másképp szervezzük meg a dolgot. Harmincadik születésem napjára...

Átölelte a nyakamat, nyugtalanul hullámzó keblére vonta a fejemet és a fülembe súgta:

— Hidd el nekem, mi, nők inkább szókimondók vagyunk, mint óvatosak. Nálatok, férfiaknál, másképp áll a dolog.

Nem voltam vele tisztában, vajon az egérfogú ápolónő vagy Lúcia fekszik-e mellettem. Csak a vérem hullámzását éreztem és az erek lüktetését. Minden lélegzetvételnél kellemes meleg áradt el bennem, s valami

jóleső fáradtság. Soká, soká szerettem volna így feküdni. Éreztem a női hajfürtök lágy érintését, amint homlokomat, arcomat simogatták. Meleg, lihegő, meztelen keblek simultak hozzám. Sápadni kezdtem, — éreztem és lassan átjárt a hideg. Újra megjelent előttem a sűrűségbe rejtett, sziklák közé dugott sátrak képe, hallottam a feketehajú, sapkás ápolónővér hangját: *Hát te már rothadsz testvér!* Ebben a pillanatban Lúciához hasonlított. Megint láttam világos szemét, amely mozdulatlanul meredt rám, mialatt *huszonegytől* kezdve számolni kezdtem. Egy szempillantás múlva a kocsmában voltam és a felszemű Miskával beszélgettem. Beszéltünk, beszélgettünk és semmit sem beszéltünk meg. Hogy hogy nem tudtunk összebeszélni? S máris Pezdir állt Miska helyén. Szeme könnyes volt az ütéstől és Lúciát az ölében tartotta. Kezét a szoknyája alá fúrta, Lúcia meg csiklandósan nevetett. Az asztalon — mint maga Mózes — Lovró állt kitárt karokkal. »Banda! Banda vagytok!« Ezután Jegliccsal együtt dalolni kezdett: »Vörös bort ittam az este...« A gramofon mindaddig harsogott, míg a tű az utolsó vastagabb vátatba nem siklott. Azután még többször is hallottam: Gardeoffizier! »Gardeoffizier!« Félíg-meddig vagy egészen elfelejtett események tódultak vad gyorsasággal szemem elé az álom és az emlékezés mély örvényéből. Úgy láttam magam, mintha a mozi vásznán volnék: idő előtt megöregedett rokkant, a takarítóeszközök között, a szekrényben kuporogva sírok, zokogok a gramofon, az emberek miatt. Én, aki segítettem fölzsabadítani Európát, akinek része van abban, hogy sikerült a világot talpraállítani — reszketek egy gramofon miatt! Egyszerre menekülni szerettem volna, torokom szakadtából üvöltözni. Se puská, se pisztoly nem segíthet rajtam. Semmi sem segíthet. Más emberekre van szükség, hogy forradalmat csináljanak. Nem rokkantokra, aki írni is alig tud. Nem rokkantokra, akinek *gátlásai* vannak, és csak azt tudja, mi az a *rokkantsági bizonylat*.

Addig vergődtem így, míg föl nem ébredtem.

Sejtelmem sem volt, hol vagyok. Valami dermesztően hideg, kemény tárgyba ütköztem. Hát persze... a kádban fekszem. Ott meg az ablak. Minden arra mutat, hogy kint már meg is virradt. Nappal van. Ködös nappal a csillagfényes éjszaka után.

Fölültem és óvatosan kiléptem a kádból, nehogy Karlincát fölébresszem.

De hogy a szöszbe kerültünk a kádba? Persze... Karlincának támadt ez a bolondos ötlete.

Othton nincs egy talpalatnyi hely se — magyarázta, mert férje halála után egy seregnyi ember költözött a lakásába. Nekem meg édesmindegy volt. Miért ne feküdnék kádba, hiszen hevertem én már árokban, trágárdombon, szalmakazalban, sziklák között, sátorban, hordágyon — az ördög tudja hol, merre.

Karlínca fölhúzott lábbal aludt, feje alatt az ülőpárna és álmában mosolygott. Szépet álmodhat! — gondoltam és magam is mosolyogni kezdtem. Fogtam a kabátját és jól betakartam, mert lerúgta magáról, a fürdőszobában meg bizony hideg volt.

A padlón egy teli borosflaskó állt. Kortyintottam egyet. Elfintorodott az arcom és a savanyú lőrét a mosdóba köptem. Felöltöztem, kinyitottam az ajtót és óvatosan kikukkantottam a folyosóra. Sehol egy élő lélek. A muri tehát már véget ért. Mindenütt csipős dohányfüst szaga és a bor savanyú büze. Bementem a szobába, lecsuktam a gramofon dobozát és odaállítottam a bejárati ajtó elé. Lebujjhegyen tipegetem vissza a fürdőszobába. Karlínca még mindig aludt és változatlanul mosolygott. Önkéntelenül is feléje nyújtottam a kezem és megérintettem sötét haját. Akár a selyem! — gondoltam és csendesen kióvakodtam a fürdőszobából.

Kinyitottam az ajtót, fogtam a gramofont és lementem a lépcsőn.

Mikor az utcára értem, úgy éreztem, hogy jó soká nem lát engem ez a hivatal, hosszú idő telik el, amíg bárkinek is alkalma lesz így szólni hozzám: *Kurír, vidd haza a gramofont!* Elégedetten gondoltam magamban: köd van és Elza aggódik a gramofonért és retteg a reumája miatt.

Felöltözve feküdtem a bevetett ágyon. A lámpa égett, mert a szobán nem volt ablak. Az ágyal szemközti álló kis szekrényen állt a gramofon és recsegve forgott rajta a lemez. A sarokban szekrény, szembe vele egy asztal, rajta váza — de virág nélkül. A falon géppisztoly lógott, tusát én cifráztam ki, kisebb-nagyobb csillagokat véstem bele. Valahol még két szék is volt.

Mozdulatlanul meredtem a mennyezetre és hallgattam a gramofont, amint ezt csikorogta: »Csak csöndesen, csak csöndesen...«

Valaki kopogtatott. Nem szóltam egy hangot sem. Az ajtó azonban kinyílt, a küszöbön Karlinca állt. Úgy nézett körül a szobában, mintha keresne valakit. Aztán közelebb lépett és megkérdezte:

— Hát veled mi van? Allítsd már meg ezt a vackot! — tette hozzá türelmetlenül, s leemelte a tüt a lemezről, majd leült az ágy szélére.

Az arcomat nézte, amely — éreztem — szokatlanul sápadt lehetett. Viszont teljesen nyugodt voltam.

— Beteg vagy?

Legyintettem.

— Nem. Egyáltalán nem vagyok beteg.

— Hát a gramofon?

— Az enyém — feleltem halkán és mosolyogva néztem csodálkozó szemébe.

Karlinca rándított egyet a vállán, majd ő is elmosolyodott.

— Tréfálsz.

— Az enyém, ha mondom — ismételtem. — Elza ideadta. Lehet, hogy később eladja...

Karlinca csodálkozva csapta össze kezét.

— S most egyre nyekergeted?

— Nyekergetem.

— És a hivatal? — faggatott. — Amióta gramofonod van, nem jársz hivatalba?

— Milyen hivatalba? — csodálkoztam.

Az eszemet járatom — ilyesvalamit gondolt rólam. A szemén láttam. Megfogta a kezem és közelebb húzódott.

— Milyen hivatalba? Hát a miénkbe!

— Persze, persze! — válaszoltam. — Hova is mehetnék különben?

Karlinca elnevette magát és megveregette a kezemet.

— Pezdirtól félsz?

— Egy szemernyit se.

— Hát akkor miért nem voltál bent?

— Azért, mert vasárnap van.

— Ó, te, te! Vasárnap! Már régesrég hétfő van. Aggódtam miattad, ezért ugrottam föl hozzád, te meg átaludtad a vasárnapot, te álomszuszék!

— Nem én! — csóváltam a fejem. — Szó sincs róla. Le se húnytam a szemem. Amióta Elzától hazajöttem, szüntelenül gramofonozok. Ámbár, — tettem hozzá meglepetten, — az is lehet, hogy mégsem verkliztem egész éjjel és még ma reggel is... egészen eddig.

— Persze, hogy nem. Nem is lehet igaz — mosolygott Karlinca, aztán mintha elvágták volna jókedvét, furcsa félelem csillant meg a szemében. Gyors pillantást vetett a falon lógó géppisztolyra, majd rámnézett.

Éz a szemjáték világosan elmondta nekem, mit gondol. Megszólam hát:

— Nem megyek többé a hivatalba. Eszem ágában sincs. Ilyen állásban úgysem tudok megmaradni. Eddig is tévedés volt tőlem az egész. Érted? Té-ve-dés! Egy szót sem akarok többé hallani róla!

Az izgalomtól forró pirosság öntötte el az arcom.

Karlinca újra mosolygott.

— És... mi a szándékod?

Én is mosolyogtam.

— Az én falumban, hallgasd csak meg, élt egy plébános, akinek volt egy gramofonja — kezdtem. — Régimódi gramofon volt, hatalmas hangtölcsérrrel, nagyon olyan volt, mint egy nagy, lármás virág. Karácsonykor, szentesten, mindig kitette a parókia ablakába, a szakácsnő fölhúzta és az egész falu zengett: »Csöndes éj, szentséges éj...« Akkortájt leginkább mezítláb, lenvászon nadrágban éltem a világom. Hó volt, csikorgó hideg, de én csak ki-kiszaladtam a meleg szobából, hogy a küszöbön megállva halljam a gramofonszót. Volt benne valami megrázó, ahogy a sötét, csilagtalan éjszakában zsongott.

Nyugodtan álltam Karlinca riadt tekintetét.

— Miért meséled ezt nekem? — kérdezte.

— Miért? Összeszedek egy halom lemezt, — magyaráztam sietve, — és hazamegyek. Messze van az én falum, az isten háta mögött, ahogy mondani szokás. S ott nincs gramofon. Az a plébános már régen elhamvadt a gramofonjával, szakácsnőjével, parókiájával együtt. Leégett a plébánia. Legeltetem majd a teheneket, mint azelőtt. Néha-néha, ha szép az este, kiteszem a gramofont a hambár tetejére — és az egész falu hallgatja majd az én dalaimat.

— A te dalaidat?

— Hát a mi dalainkat.

Karlinca csak a fejét rázta és kövér könnycseppeket potyogtatott.

— Álomkép! — kiáltott föl végül. — Hát valóban azt hiszed, hogy odahaza mennyország vár rád?

— Paraszt vagyok — mondtam a mennyezetre bámulva. — És nincs kezem. Így nem tudok élni. Vagy itálra adnám magam, vagy pedig egy szép napon — nem tudom, valóban szép lenne-e — főbelöném magam. Vissza kell térnem a magamfajta emberek közé.

Megfogtam a kezét és keményen megszorítottam.

— Hiszel nekem, Karlinca?

— Hiszek — mondta és rábólintott.

— Örülök neki. Mások biztosan azt mondják majd: könnyű neki, kapja a rokkantsegélyt, s nem fülük már a foga a munkához.

Egy ideig hallgattunk. Néztük egymást. Én törtem meg a csendet.

— Így van ez.

Rövid hallgatás után hozzátettem:

— Sose volt még dolgom ilyen emberekkel. Soha. S mégis közéjük keveredtem, én, a félkezű. Mintha egy fejetlen embert állítottak volna a brigádunk élére.

— Szektás vagy! — nevette el magát Karlinca.

— Lehet — feleltem. — De nem szeretnék letörni, érted, ezért akarok visszamenni a falumba, a magamfajtájúak közé.

— Te csináltad a forradalmat, — felelte Karlinca, — nem én. De túl

sok ábrándot is csináltál magadnak, túl sokat és túl nagyokat.

— Ó nem! Szó sincs illúziókról — vitatkoztam. — A paraszt nem fut ábrándképek után. Jobb dolgom lesz, mintsem gondolnád.

Karlinca az órára nézett. Ijedten kiáltott föl:

— Mennem kell!

— Maradj még — kérleltem.

— Mennem kell, magad is tudhatod. Mit szólnak a többiek, ha nem megyek vissza?

— Maradj — mondtam most már határozottabban.

— Nem tehetem — szabadkozott. — Valóban nem maradhatok.

— Hát akkor csak menj — haragudtam meg végül is.

— És te? Nem jössz ide, hozzám?

— Nem. Semmi keresnivalóm nálad.

— S mikor indulsz?

— Minél előbb. Inkább ma, mint holnap.

— Látjuk még egymást?

— Hová sietsz olyan nagyon? — tört ki belőlem ismét. — Mondtam, hogy maradj még.

— Nem maradhatok — sóhajtott, vagy talán sírta. — Jól tudod, hogy nem tehetem.

— Hát akkor: ahogy akarod.

Karlinca megfordult és lábujjhegyen elindult. A küszöbről még visszaneézett, úgy suttogta:

— Látogass meg, mielőtt elmennél. Hallod?

Hirtelen Lúcia jutott eszembe. Az is más valakinél van — hasított belém a gondolat, s ezért nem feleltem Karlincának.

Ahogy elment, csodálatos erő áradt belém. Fölkeltem, hideg vizet töltöttem a mosdótálba — és szombat óta először — alaposan megmosakodtam.

Bodrics István fordítása

